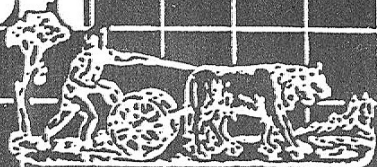

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

POTSER BEN REGADA
I DE CARA A LA PRIMAVERA
CREIXERÀ UNA MICA MÉS

MARÇ 1986

NÚMERO 72

PÒRTIC

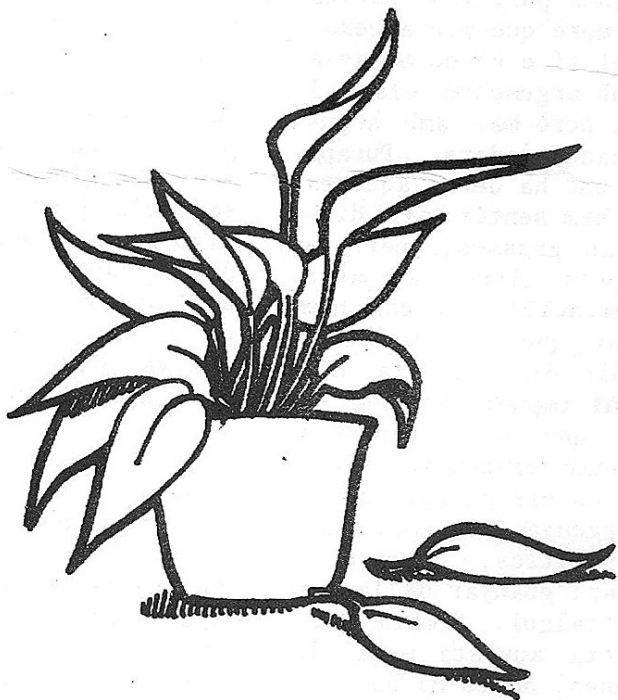
Sortosament ja hem deixat endarrerar tot aquest assumpte del Referèndum perquè ja feia una mica dangúnia el papar, o els papers, que amb tot això feien alguns polítics. Havíem pensat sempre que per a demanar-nos el sí o el no s'havia de fer amb arguments clars i senzills, però mai amb arguments coaccionadors. Durant els dies que ha durat aquesta campanya hem sentit dir disbarats tan grossos, per la tele o pels altres mitjants de comunicació, que ens hem meravellat que tot això es pogués dir dins de la més sorprenent impunitat; com és possible que unes persones deixin anar sentències semblants i no els caigui la cara de vergonya? Es veu que, per als polítics, la qüestió és guanyar, guanyar de la manera que calgui. Sembla que, per a tota aquesta mena de persones, només hi hagi una cosa intolerablement indecent: perdre; la resta està justificada si d'aquesta manera aconseguen llurs propòsits.

Després de l'Escrutini, resulta, que tots són d'allò més decents ja que ningú, absolutament ningú no ha perdut Nosaltres, però, sabem que sí que hem estat nosaltres els perdedors; tots aquells que crèiem amb la lògica del sentit comú; els que estàvem segurs que el bon seny de les persones no es veuria brutalment coaccionat pels interessos dels partits i que, per això mateix, amb el seu vot, dirien no als blocs militats, a l'armamentisme, a l'amenssa de la pau d'aquest món foll que va directament cap a la seva autodestrucció.

Tampoc no ens desesperem, però, per aquest resultat advers als nostres sentiments de neutralitat. Estem molt acostumats a perdre. Ens dol (no cal dissimular-ho) el fet que, en bona part, aquest resultat l'ha donat el vot de molta gent que té por; una por immediata, una por material que no és la nostra por pel futur del nostre món.

Hem perdut una oportunitat, però al mateix temps ens hem adonat que som milions els que confiem en el desarmament i la neutralitat per esborrar, per sempre més, aquesta amenaça que agredeix cons-

tantment els sentiments de convivència pacífica de tots els homes i dones de la Terra. Som molta la gent que confiem de guanyar l'esparança de viure en pau dis de la Pau del món.

LA FEMOSA

• • REVISTA DE INFORMCIÓ LOCAL • •
EDITA AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
C. DEL CASTELL N. 23 ARTESA LLEIDA
DIPÒSIT LEGAL N. L-264-1981
SEGONA EPOCA N. 72 MARÇ 1986

INDEX

PÒRTIC	1
EL CARNESTOLTES A ARTESA (uns comentaris)	4
EL REFERÈNDUM DE L'OTAN A ARTESA	5
LES COPLES DEL CARNESTOLTES	6
DIALEGS (amb Francesc Barberà i Mir)	11
CARTA OBERTA (a l'Adolf Costafreda)	18
RESPOSTA (a l'Antoni Garròs)	20
LES PARIDES D'EN JOMAES (embolicar la troca)	22
ENTRETENIMENTS	24
PER UN MUSEU ETNOGRÀFIC (3) (la ceràmica de Verdú)	26
L'HUMOR el trobareu a les pàgines	10 i 17

Els articles i opinions que apareixen a les planes de LA FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

AMB EL SUPORT DE LA GENERALITAT

EL CARNESTÒLTES D'ARTESA

UNS COMENTARIS

Al Carnestoltes d'Artesa
una li h'em de cantar,
ha vingut a la Quaresma
i amb permis del capellà.

Una altra vegada hem celebrat una festa fora del seu context; a què porta a cap celebrar el Carnestoltes dins de la Quaresma?. Si el que es volia era fer una mena de concurs de disfresses infantils, qualsevol moment era bo, però per què dir que això era el Carnaval d'Artesa?. Hi ha moltes maneres de matar puces i aquesta no és pas la més adequada.

No direm pas que no s'hagi d'aprofitar qualsevol mena d'excusa per a fer sortir la gent de casa, ens sembla molt bé, però cada cosa al seu temps. Per què no intentem, tots plegats recuperar la tradició del Carnestoltes a la manera que es feia a Artesa abans de la Guerra?. I si això no és possible, per les raons que siguin, per què no s'intenta d'inventar una nova manera de celebrar-lo que pugui servir de precedent per a iniciar una nova tradició?. Primer, és clar, caldria que ens ho proposéssim i llavors que ens poséssim a cercar, ja des d'ara, aquest nou estil perquè l'any que ve no ens agafés, altra vegada, amb els pixats al ventre. Que això costarà diners, diu?. No necessàriament n'hauria de costar més que enguany; cal preparar-se, però.

Enguany, al menys, s'ha fet sortir el Carnestoltes a lle-

gir el seu "sermó", que és una cosa positiva a tenir en compte pels anys venidors, però la gent, si deixem a part la jove-nalla, no ha participat en res de la festa; és clar que, ben mirat, no era cap festa sinó un tronat concurs de disfresses. La gent no hi va participar en res més que esperar, impacientment, que el Jurat donés el veredictes dels guanyadors de les disfresses i en pic els premis ja foren sentenciats, bona nit i bona hora i cap a casa que es fa tard, els guanyadors contents, els altres decebutos i la majoria cansats de fer de badocs.

O bé comencem d'una punyetera vegada a fer les coses bé i quan toquen o bé no cal fer-les. No són diners el que fa falta per a fer una festa reeixida, el que cal es deixar-se de romanços, arremangar-se i dir ARRI !!

Arna

EL REFERENDUM DE L'OTAN A ARTESA

NOMBRE D'ELECTORS	915
VAN ANAR A VOTAR	507 (el 55'16 per cent)
VAN VOTAR SI	170 (el 33'55 per cent)
VAN VOTAR NO	295 (el 58'18 per cent)
PAPERETES EN BLANC	40 (el 8'88 per cent)
PAPERETES NULES	2

LES COPLES DEL CARNESTOLTES

Gastant tota la nostra influència, vam poder aconseguir que sa Majestat Carnestoltes ens lliurés una còpia de les coples que ens va llegir el dia de la seva arribada a Artesa.

Val a dir que les publiquem tal com ens les va fer arribar; conservem el llenguatge dialectal i d'allò més vulgar del parlar d'Artesa. Aquí les teniu:

Escolteu-me ciutadants,
artesencs petits i grans,
dones velles i novelles
estireu bé les aureslles.

Aquí anem a celebrar,
encara que endarrerit,
la festa del Carnestoltes
perquè ens faci a tots profit.

Per decret dels informals
Rei dels poca-soltes sóc
per aixurubir als ben pensants
que no s'han fet mai un ror.

Fadrinetes, aneu descurtes
encara que fagi fred,
ja us vagarà d'anar tapades
quan tingueu setanta anys.

De píldores i pastilletes
no us les podreu acabar;
demaneu força receptes
quan visiteu el Bassart.

Estimat nostre doctor,
us farem córrer mangala;
quan ens heu vist descuidats
ens heu apujat la iguala.

Ara el nostre Ajuntament
no n'està gaire avingut;
de nou alcaldes que hi havia
dos o tres se n'ha perdut.

La pilota del futbol
n'ha portat molt desgabell.
Que ens donon a tots la baixa
que ens fitxarà el Sudanell.

Instàncies federatives
avalats per diputats,
maniobres esportives
d'un parell de caps quadrats.

I no s'amaga la lloca
increpant a torts i drets;
com si fos un potentat
va oferir vint mil durets.

No han volgut posar "Les Eres"
per manca de marinada;
hi han fotut els "Quatre Vents"
perquè bufaven de cal Martra.

Com que tenim carrer "d'Europa"
ja som internacionals
i amb això de l'OTAN
alego serem americans.

Si passeu per "La Ginesta"
i anant pel carrer avall,
trobareu "Mestre Ginera"
que ara es diu "Sant mi-Colau".

Pagesos compreu morrals,
deixeu-vos de tractorada;
demaneu a Sant Isidre
que no us falti pa a la taula.

Aneu tots a treballar,
altres defençaran la causa.

Jo no em vull movilitzar,
em trobo molt bé a casa.

Les beates farineres
ja tenen un escolà;
ben mudat ajuda a missa
i les lliura d'entrepussar.

El capellà del nostre poble
és un gran empenedor;
ha pintat el set d'espases
enmig de l'altar major.

Per a pagar aquesta pintura
(que li va costar un colló)
volia traure la trona
per poder pagar el pintor.

Al senyor bisbe de Lleida
l'hauríeu de fer adonar
que no és igual Artesa de Segre
que Artesa del Segrià.

Del Segrià a la Noguera
hi ha una diferència gran;
feu-li veure al senyor Bisbe
que no s'equivoqui tant.

El fum de la gallinassa
escampa tan bona aulor
que els veïns tots marxarien
a viure a Grealó.

"L'Entesa" una tupinada,
aigua bareig és només;
volen governar i no poden,
d'esquerra no en tenen res.

Partidaris de partits,
bon vent que vol dir aire;
mireu de filar ben prim
sinó, no durareu gaire.

De lluny ja els vèiem venir:
la claveguera fins dalt;
així desaiguaran els patis
sense haver de pagar un ral.

Los dropos de "La Femosa"
no us penseu que són rucs, no;
més s'estimen un fart d'olla
que anar a escoltar un sarmó.

Un savi n'hi ha al cafè
que en té uns quants embadocats;
els hi llegeis los diaris
doncs no són gaire anllustrats.

sempre pala del mateix
vol la raó en les qüestions,
potser del tot no va peix;
mai calla a les reunions.

Us parlo amb la meua llengua
que a l'escola no aprengué.
Els mestres que tenim ara
encara es fan el ramanser.

Català a dins i a fora,
escampat per tot arreu,
deixeu-vos d'estrangeries
que a Catalunya us deveu.

Pares que teniu filles
no les guardeu amb exés
que són com les peladilles
que ràncies es poden fer.

Que s'alcin ja les faldilles
peres que filles teniu;
es cos és per a disfrutar-lo
i el viure sempre fa caliu.

Adéu siau artesanets,
si molèsties he causat.
Disculpeu si el Poca-Solta
us ha dir les veritats.

Aurinals de xocolati
coques de bon pastisser
i indulgències d'un rei foll
si torneu a l'any que ve.

La meua mort serà el foc,
que no en quedo un cassigall;
no podria, amb tantes dones,
aquesta nit ballar al ball.

No em cremeu amb llenya verda
perquè diuen que fa fum
llavors em presentaria
fent aulor enmig dels difunts.

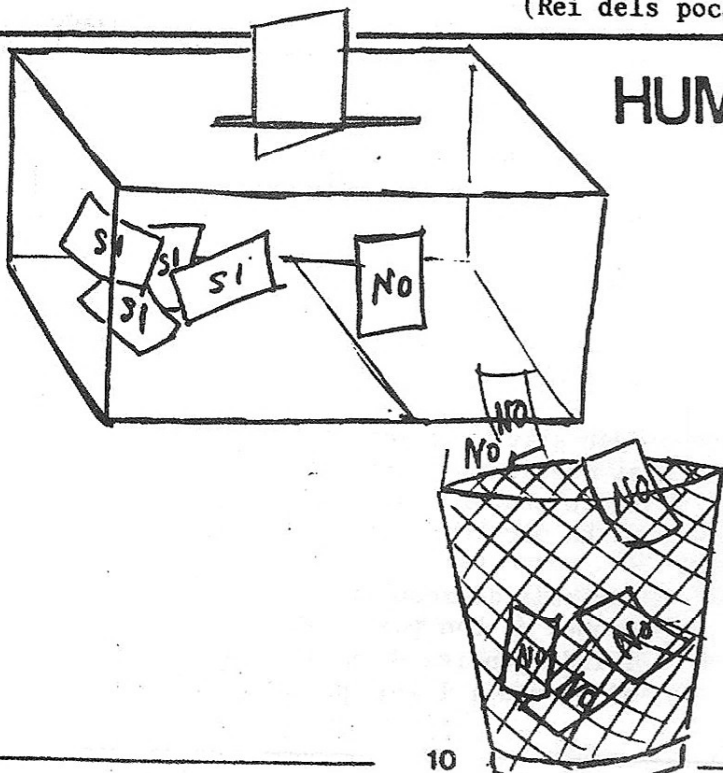
Quan en féu l'enterrament,
només demano al rector,
que no us atabali massa
i que sigui curt el sermó.

Vindre l'any que ve amb un vol
per arbitrar als carallots;
disfrasseu-vos de mussol
sinó us farem asquetllots.

EL CARNESTOLTES

(Rei dels poca-soltes)

HUMOR

DIALEGS

AMB FRANCESC BARBERÀ I MIR

Feia dies que havíem pensat en la conveniència d'anar a parlar amb l'actual Regidor d'agricultura, en Francesc Barberà de la coalició Entesa Artesenca. Vam omplir un qüestionari, per a perdre'ns a l'hora d'enfocar els temes que més ens interessaven, i li vam fer arribar a la vegada que ens posàvem d'acord pel dia i hora que ens tornariem a veure. Aquesta entrevista es va escaure els darrers dies de Gener, per la qual cosa, segurament, alguns dels temes parlats amb el Conceller d'agricultura ja s'hauran dut a terme, pensem que si això succeeix no tindria cap més importància que el simple fet anecdòtic. Aquests DIALEGS són tal i com van ser tractats en el seu dia.

PREGUNTA: Com va sorgir la idea de fer esporgar els pins aprofitant els ajuts que concedeix l'INEM ?.

RESPOSTA: Com que cada any hem fet un repàs als pins per a controlar la "processonària", ens havíem adonat prou bé que els pins en feien grossos i que calia esporgar. Vam mirar si per la part de l'INEM podíem treure alguna subvenció per estalviar a l'Ajuntament alguns diners. Ens hi vam arribar i ens van dir que sí, que hi havia fons; que ho sol·licitéssim per escrit i que probablement ens concedirien alguna ajuda, Ho vam

fer així i al cap d'un temps vam rebre un comunicat que ens assabentava que , efectivament, ens havien concedit una subvenció per a fer els treballs d'esporgar els pins. Vam llogar gent d'Artesa que s'havien donat d'alta a l'atur i de seguida vam començar la tasca de podar els pins.

Aquest ajut, concretament, era per a 6 persones i per un espai de temps que oscil.lava entre dos mesos i mig, a tres mesos. En diners aquesta subvenció arribava a 605.850 pessetes però d'aquí s'havien de descomptar les assegurances i alguna altra despesa de menys importància. L'esporgar els pins, com podeu veure, va sortir molt bé.

PREGUNTA: Penseu plantar pins als altres comunals ?.

RESPOSTA: Sí, la intenció és de replantar més comunals. Fa dos anys vam anar al Ministeri d'Agricultura a preguntar si donaven diners, arbres o alguna altra facilitat per a poder plantar, ens van dir que sí i que si ho volíem, junt amb Castellans i Alfés, que també ho havien demanat, es podria signar un consorci per a fer-ho més fàcilment. Així que vam signar aquest consorci i el vam trametre a la Generalitat. Des de llavors cada any hi he anat per assabentar-me de com estava això i sempre m'han dit que la Generalitat no té diners i que mentres no en tingui no es podrà tirar endavant aquest consorci per a replantar els comunals que falten.

PREGUNTA: Heu pensat vedar, d'una manera permanent, la zona dels pins, per a protegir millor aquest arbres ?.

RESPOSTA: De pensar-hi sí que hi hem pensat, i crec que fóra molt convenient, però fins ara no hem fet cap pas per a fer-ho.

PREGUNTA: Heu tingut algun contacte amb la Societat de Caçadors d'Artesa ?.

RESPOSTA: No. ni un.

PREGUNTA: En quina situació es troba la plantació de pins (creixen bé, hi ha malalties) ?.

RESPOSTA: Jo crec que creixen molt bé. Fins ara l'única plaga que hi ha és la "processonària" que obliga a controlar-la periòdicament per evitar que s'estengui més. L'any passat es van treure les bosses a mà i enguany es té la intenció de passar-les a ensofetar ja que se n'hi veu alguna. La "processonària" és l'única "pega" dels pins.

PREGUNTA: La xarxa actual de camins (de la qual se'n té cura periòdicament) es pensa millorar-la amb l'eixamplament d'algun tram o amb algun altre aspecte ?.

RESPOSTA: En qüestió de camins, ja des d'un començament, hem posat molta cura a arregar els punts més dificultosos, però és clar, aquí passa una cosa, per arregar els punts més dificultosos dels camins fan falta diners i el pressupost actual que tenim a Artesa és un pressupost molt baix; gairebé ens el mengem tot en el repàs que hi fem cada any; com a màxim poden sobrar unes dues-centes mil pessetes i amb això no n'hi ha per a poder fer gaires millores ja que, aquestes, són costoses. Ara bé, tenim un projecte, aprovat i subvencionat, per arranjar el camí de les Hortes. Per endreçar aquest camí hi ha un pressupost (és un pressupost per a fer-lo en dues etapes, però que, nosaltres potser el farem en una) de 1.248.000 que correspondrien 765.000 per a la primera etapa i 458.000 pessetes per a la segona. Aquest pressupost està subvencionat amb un 60%, l'altre 40, com és lògic, l'haurà de pagar l'Ajuntament. Si arribessin subvencions d'aquesta mena encara ens podríem bellugar una mica arranjar, poc a poc, tots els trams més estrets i dificultosos.

El camí de les Hortes, quan es porti a cap aquest projecte, quedarà un camí força millorat, ja que, des del camí que va al Vinyar Nou fins a la carrerada de les Fonts, tindrà una amplada de sis metres amb els drenatges necessaris per eixugar l'aigua de les filtracions naturals.

Un altre camí dificultós és el de la Femosa, ja s'ha millorat molt, però encara en queda un bon tram dolent, espero que, amb un any o dos, també el solventarem.

La Concelleria d'Agricultura està empenyada des de que vam fer el pont de la Femosa, al camí de Torregrossa. Aquest pont va costar (no recordo la quantitat exacta) una xifra rodona d'1.200.000 pessetes i aquests diners s'han carregat, íntegrament a camins, i de Camins, que es recull cada any unes 700 i escaix de milers de pessetes i si comptem que amb això s'ha de fer el repàs de conservació i millora dels camins de tot el terme, vol dir que estem força endarrerits...

PREGUNTA: Els propietaris de les finques que toquen als camins, tenen cura de no regar-los, llaurar-los o de no plantar arbres massa a prop ?.

RESPOSTA: N'hi ha de tot, n'hi de tot. Ara volem fer una ordinació per a determinar unes distàncies mínimes dels camins on no s'hi podrà plantar arbres, però per ara, això, encara no hi és.

PREGUNTA: Quan s'acabi de fer la claveguera general, es té la intenció d'asfaltar el passeig del cementiri i el de Sant Ramon fins a la carretera de Lleida ?.

RESPOSTA: Això és una cosa que sempre hem pensat de fer-ho, el que passa, com ja he dit, el pressupost de camins no dóna per a poder-ho fer. Per fer-ho caldria fer un repartiment general. Camins no pot fer això, és impossible.

PREGUNTA: Es té la intenció d'ampliar la xarxa d'omplidors de botes d'ensofetar ?.

RESPOSTA: I tant que se'n té d'intenció, el que passa és que sempre es van fent, primer, les coses que es creuen de més necessitat, com el camí de les Hortes, per exemple, però, sí que es vol continuar fent més omplidors. Crec que són molt necessaris. Segurament que el proper que farem serà al pantà de Sant Ramon. Un omplidor que anirà amb una bomba que tregui l'aigua del pantà, de primer havíem pensat de cinectar-lo a la xarxa de l'aigua potable però ho hem desestimat ja que pensem que es molt millor treure l'aigua del pantà, amb una bomba que s'engegui en obrir l'aixeta.

A la part del Saladar també hi ha un de projectat; és una mica més problemàtic ja que un omplidor s'ha de fer en un lloc que hi hagi sempre aigua abundant i permanent i això, al Saladar, no és tan fàcil al temps de lleva d'aigua dels canals.

PREGUNTA: S'ha treballat la possibilitat de prohibir, als pagesos, d'omplir les botes d'ensofetar als canals o als ramals de rec ?.

RESPOSTA: Amb aquesta possibilitat hi hem pensat moltes vegades, però abans de prohibir-ho caldria tenir enllestida tota la xarxa d'omplidors que hi ha projectada; perquè si es té llocs per omplir les botes, lògicament, ja no s'anirà a omplir-les als ramals.

PREGUNTA: Es té cura de recollir les deixalles dels productes d'ensofetar als llocs que hi ha omplidors ?.

RESPOSTA: Sí, és clar. Periòdicament l'Agútzil passa a retirar les restes de paquets i bosses i altres deixalles dels productes d'insecticides i altres; jo mateix hi passo de tant en tant a comprovar-ho. Enguany, abans d'iniciar-se la cam-

panya, a més a més, farem una bona neteja dels omplidors mateixos.

PREGUNTA: L'any passat es va convidar els alumnes de les escoles d'Artesa a sortir el "Dia de l'Arbre" a fer una plantada de pins a l'entorn del dipòsit municipal d'aigua potable: heu pensat de repetir l'experiència també enguany ?.

RESPOSTA: Sí, enguany també tenim la intenció de tornar a fer el "Dia de l'Arbre", però més que plantar arbres en un lloc nou, el que farem és replantar o refegir els que no van agafar de l'any passat.

Si el Ministeri d'Agricultura no duu endavant el sorsorci per a plantar de pins els comunals, nosaltres hem pensat que, al menys cada any plantar-ne un rotlle pel nostre compte; si en plantem mil, mil que estaran plantats, i així cada any plantar-ne un rotlle.

Enguany hem pensat tallar tots els arbres del "Coto Escolar" ja que estan molt malaltissos i fan pena. Llavors llaurar-ho tot, fer analitzar la terra i replantar-ho amb els arbres que hi vagin més bé per la qualitat d'aquella terra, aquell lloc es podria aprofitar per l'esbarjo de la canalla ja que és relativament a prop del poble.

PREGUNTA No seria adequat de fer el "Dia de l'Arbre" convidant tots els artesencs, petits i grans ?.

RESPOSTA: Bé, enguany ho farem, més o menys com l'any passat, però l'any que ve tenim la intenció de preparar-ho amb molt més temps i fer el "Dia de l'Arbre" el millor possible i el més ampli que es pugui.

PREGUNTA: A l'hora de fer el projecte pel camí de les Hortes, hi venen bé tots els veïns ?.

RESPOSTA: Amb els veïns hi hem parlat i reparlat (potser

ens hem reunit 8 o 10 vegades), de problemes no n'ha fet falta però hem arribat tots a un acord.

Bé senyor Regidor, nosaltres ja no tenim cal més pregunta a fer-li, però abans de donar aquesta entrevista per acabada li voldriem preguntar si, en alguna cosa, vol afegir-hi res ?.

Sí, hi ha una cosa que voldria fegir-hi: Voldria deixar clar que dins de tots els inconvenients que comporta tractar amb gent de tan diferent parer, quan ha sorgit algun problema greu (això cal constatar-ho), sempre hi ha hagut una part molt positiva; vull dir que quan ha sorgit el problema amb algun veí i l'he cridat personalment a l'Ajuntament per a parlar amb ell directament del problema sorgit, sempre han reaccionat d'una manera molt favorable. Aquest fet m'agradaria que el re-fextissiu perquè n'estic molt agraït.

Josep M^a i Adolf

HUMOR

NI COLOMS, NI PALMES NI OLIVERA...

CARTA OBERTA

A L'ADOLF COSTAFREDA

Sr. Adolf Costafreda:

permeteu-me adreçar-me a vós per puntualitzar algunes paraules aparegudes a l'article de les pàgines 8, 9 i 10 de LA FEMOSA Nº 100 del Gener del 1986 i signades per vós.

Us referiu al meu sogre, Salvador Jové i Gias, com a polític i suposo que ho feu seguint la definició de la GEC quan diu:

Polític: 2 El que s'ocupa professionalment dels afers públics, de la política.

Políca: Conjunt d'activitats teòriques i pràctiques referents a les relacions entre els ciutadans d'una mateixa col·lectivitat o entre diferents col·lectivitats.

I en aquests termes estic d'acord amb vós en considerar que sempre es va entregar al servei dels altres, a tothora i sense mirar on calia anar. Recordeu les inundacions de les valls pirinenques ? Recordeu l'accident en demanar sortida per la llimonera de Lleida a les autoritats de Madrid ? Recordeu els viatges per aconseguir un canal per les Garrigues ?... Recordeu que n'hagués tret mai benefici econòmic personal ?.

El que no puc entendre és com podeu barrejar el nom de Joan Moles i Ormella amb el de Salvador Jové. Segons la GEC, Joan Moles i Ormella nasqué a Barcelona el 1871 i morí a Mèxic el 1945. Va ser polític i advocat, Diputat a Corts per Lleida durant la Solidaritat. El 1913 va ser senador. Defensà els implicats en el complot de Garraf i el patrimoni de la família

Macià. El 1932 va ser governador civil de Barcelona. El 1933 comissari d'Espanya al Marroc i President de la Generalitat del 17-2 al 4-3 de 1936. El 1939 s'exilià a Mèxic. Doncs com podeu veure el 1914 era viu i ben viu, i segurament varen ser els seus partidaris els qui van posar el nom al carrer. No passa, per desgràcia, el mateix amb el meu sogre. Fa 9 anys que ja no està entre nosaltres i avui dia no sé en quin partit militaria, encara que, vós, sembla que sí que ho sabeu. Mai no em va dir res perquè les meves idees dossin d'esquerra, no mai no es va avergonyir de presentar-me a les seves amistats de l'aspecte polític on vós sembla que el situeu. No serà que esteu molt acostumat al joc de paraules i a les quartes intencions ? Empreu la paraula polític quan ens referim en sentit despectiu a algú que no té les nostres idees i parlem de demòcrata quan parlem d'algú que pensa com nosaltres.

Jo de vós, una altra vegada, en parlar de Salvador Jové i Gias, posaria l'artesenc Salvador Jové i Gias ja que són moltes les coses que va fer AMB Artesa, i mireu que he posat amb i no per, ja que ell es va sentir sempre un artesenc més i mai un artesenc dels primers ni quan va ser alcalde i vós en podeu donar testimoni si teniu memòria.

Res més sino dir-vos que en nom propi i dels meus fills vull dirigir-me a l'Ajuntament perquè revoqui la dicisió de posar el nom del meu sogre a una plaça ja que ell mai no va voler ser motiu de discòrdia i per una qüestió de mots no val la pena de trencar la trajectòria personal. La seva vivència no pot ser valorada per una plaça més o menys. Són els fets els que perduren.

Antoni Garròs

RESPOSTA

A L'ANTONI GARRÒS

Sr. Antoni Garròs:

D'entrada he de manifestar-vos la meva sorpresa per la carta oberta que m'adreceu i en els termes que ho feu; penso que, en el meu article "Una Nomenclatura Canviant" que va sortir a LA FEMOSA del mes de Gener d'enguany, no és de cap manera despectiu ni amaga quartes intencions. En aquest escrit deia o volia dir:

Com que he trobat sempre encertadíssim i lloable el criteri dels homes de l'Ajuntament del nostre poble, en qualsevol règim, de no posar els noms dels polítics de les seves preferències als carrers, no me'n vaig saber estar de manifestar-ho perquè en això Artesa és un cas insòlit. Si cito el nom de Joan Moles és només per assenyalar una excepció dins d'aquest encertat criteri, i això em semblava que quedava prou clar.

Com que de sempre he valorat d'una manera molt positiva, i això vull subratllar-ho, el fet que els nostres carrers no fossin dedicats a polítics, manifestava públicament el meu desacord que el nom de l'artesenc Salvador Jové (no tinc cap inconvenient d'acceptar el vostre suggeriment) es posés a una plaça. Com que ara, per la vostra carta, m'he adonat que això potser no s'havia entès prou bé, m'agradaria de matisar-ho:

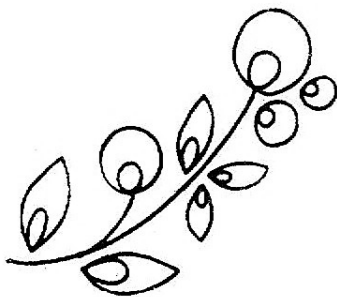
Quan, a l'article esmentat, dic: "El bon criteri dels homes del nostre Ajuntament, en qualsevol règim, ara, vosal-

tres l'heu malmés posant el nom d'un polític (Salvador Jové i Gias) a una plaça de les Cases Barates.", no volia manifestar i em sembla que no ho manifesto, cap desconsideració a la persona i obra del vostre sogre; no qüestionava, doncs, la seva integritat, ni la seva capacitat de servei, ni la seva talla política, com tampoc qüestionava qualsevol altra mena de reconeixement públic. Per a mi, tot això, eren i són punts del tot marginals a la intencionalitat del meu escrit.

Personalment, l'artesenc Salvador Jové i Gias, el vaig tractar molt poc temps, no obstant i a més a més d'agrair-li moltes coses, en conservo un bon record. Però malgrat tot segueixo trobant poc escaent (és clar que això és una opinió personal) que cap plaça o carrer del nostre poble porti el seu nom o el nom de qualsevol altra personalitat pública. I és això i només això el que volia assenyalar en el meu article.

Permeteu-me que aprofiti aquesta avinentesa per agrair-vos la vostra carta, la qual m'ha permès de fer aquests aclariments que de bell antuvi em semblaven innecessaris.

Adolf Costafreda

LES PARIDES D'EN JOMAES

EMBOLICAR LA TROCA

Si el 28-0 de 1982 no hagués guanyat les eleccions generals el partit dels socialistes, les hauria guanyat els aliancistes.

Si les aguessin guanyat els aliancistes, el president de l'estat espanyol es deria Fraga Iribarne.

Si el president es digués Fraga Iribarne, avui no caldria fer un referèndum per l'OTAN.

I no caldria fer-lo perquè en Fraga ja vol ser de l'OTAN.

I com que vol ésser otanià hauria alegrat el "vaquer" Rigan...

I l'hauria alegrat perquè l'estat espanyol seria una avinguda més de Wasington...

I com que hauria estat una avinguda més de Wasington, es trobaria com si estés a la seva llar...

I com que quan un es troba a la seva llar, fa el que li dóna la gana, organitzaria una festa.

Una festa en la qual no hi faltarien els jocs artificials.

I com que els americans sempre fan les coses a l'america, hi hauria coets de nata, de vainilla i de xocolata...

I per no acabar-ho amb una nit, la resta ho guardaria als seus supermercats anomenats bases, rampes, etc.

Però resulta que el 28-0, no el va guanyar Fraga, sinó que el guanyà el PSOE.

I com que el va guanyar el PSOE al Rigan no li va fotre massa gràcia.

I com que no li feia gens de gràcia li va fer una visita.

I en fer-li la visita dins la "Godeguilla" el Rigan va estarnudar.

I quan el Rigan estarnuda, la resta d'Europa occidental s'arrefreda.

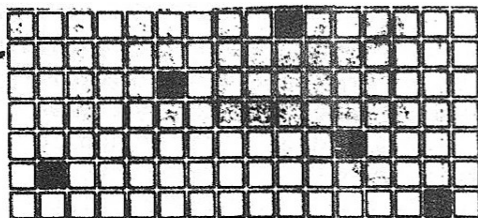
I quan la resta d'Europa Occidental s'arrefreda, l'Estat espanyol ja té pulmonia.

Per això, el Felipe en detectar la pulmonia, on deia No, ara diu Sí.

I diu sí volen-nos fer creure que és el millor per la coloma de la Pau, encara que aquesta coloma estigui tancada en una gàbia.

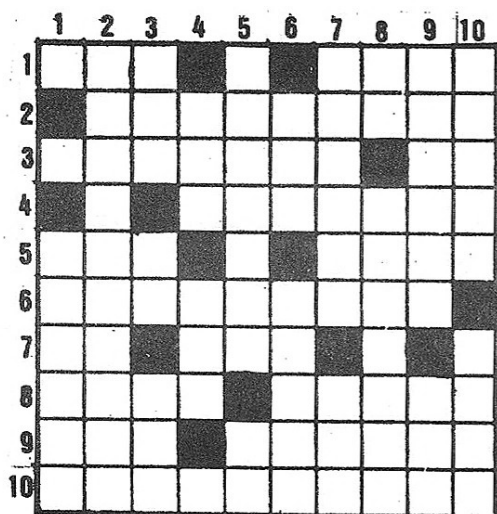
Resumint, el 28-0 de 1982, no va guanyar el PSOE, aquell dia, tres anys després, si guanyés el sí dels que deien NO, hauríem perdut tots aquells que odiem, rebutgem i ens avergonyeix tot allò que fa olor d'armamentisme, militarisme i blocs que són, tan sols, les gàbies on tanquen les colomes de la Pau i obreb les portes de la misèria i la fam.

Jomaes

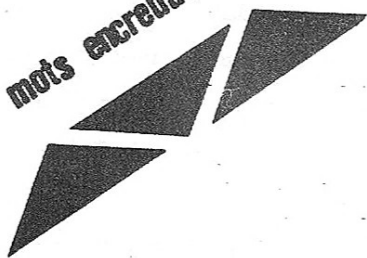

ENTRETENIMENTS

PER MIQUEL A. NAVARRO

motx creuats

HORIZZONTALS:

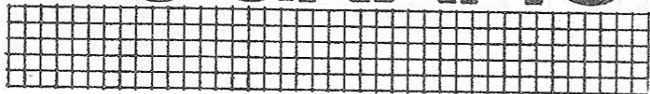
1- Calamarsada, granel·lada. 2- Persona autoritzada que dona fe dels contractes pùblics. Al revés, part de les mandíbules dels ocells constituïdes d'una matèria còrnica per agafar els aliments. 3- Que no deixa passar gens i quasi gens la llum.. Sig-ne de puntuació. 4- Mil. Consonant. Consideració que indueix a una creença. Locució llatina. 5- Rara, poques vegades vista. 6- Oliver. Consonant. Peça que es posa a les espatllets de forma quadrangular. 7- Que pren la matinada. Consonant. 8- Exèrcit de terra. Acció de negar. 9- Galoner, persona que ven tota mena de cintes, serrells, etc. 10- Licor. Consonant. Ferro per a rostir carn.

VERTICALS:

1- Ésser fabulós de figura de nan. Última lletra de l'alfabet grec. 2- Al revés, torbament de l'ànim especialment en cas de perill. Cert fruit. 3- Comprimit, compactat. Pronom de tercera persona. 4- Al revés, contracció del mot casa i l'article en. Que amenaça ruïna. 5- Al revés, tresor pùblic. Xiquet, vailet. 6- Afirmació. Afegit, sumat. 7- Consonant. El principal òrgan de la circulació de la sang. Conjunt de bigues fortament unides formant una plataforma flotant. 8- Al revés, ènec. Forma del verb eixir. Al revés, porció d'una corba. 9- Pídolàries, manlleveries. 10- Pertanyent a la jurisdicció de l'abat o de l'abadessa. Vocal forta. Consonant.

PER UN MUSEU ETNOGRÀFIC (3)

Tots reconeixem la importància que han tingut fins fa poc en l'utilatge domèstic els atuells de fang, com els plats, tupins, cassoles, càntirs, tenalles, cossis o sillons, i és entre aquest darrers que hem de destacar els fets a Verdú entre altres qualitats per la seva porositat que fa que l'aigua es conservi sempre fresca; la varietat de models és exemplar: es troben 8 o més tipus diferents de sillons, i molt especialment el seu color la qual cosa els ha caracteritzat arreu fent que la gent els conegui com els càntirs negres de Verdú. Es en l'actualitat l'únic centre terriner de les comarques de Ponent i un dels pocs de Catalunya que produeix obra negra.

HISTÒRIA. Les primeres notícies que es troben sobre ceràmica a Verdú són restes de forns de coure romans essencialment per a coure teules i una mica de vaixel·la rustega, els forns són oberts a l'aire lliure i se suposa que continuen amb els vissigots i croats.

Fent un salt molt gran ens situem en temps de la reconquesta i ens trobem a mitjans del segle XIII-XIV amb restes de dos forns a dins del clos de muralla.

L'any 1492 tenim el primer document escrit que fa referència a un cantirer dit Antoni Guasch, fill d'un altre Antoni Guasch, també cantirer, i amb inicis que aquest cantirer provengués de la Selva del Camp. Hi va haver durant molts anys un carrer que es deia, Forn d'en Guasch.

L'emplaçament actual dels cantirers és a la part oest de la vila; llavors estaven a la banda del migdia. Els cantirers sempre els trobem fora de les muralles doncs així com creixia la població ells anaven canviant d'emplaçament. Es constata que aquest canvi el fan per tres vegades consecutives.

Al llibre de les estimes del 1549 que és el llibre de peu de l'Ajuntament on i consten totes les cases, les finques, les fites etc... s'hi troben diversos cantirers; un Joan Borrell i Miquel Borrelli i dos germans Orovitgs. Abans no acaba el segle XIV també es troben els Salvanes, els Porta, els Ferrer. Després del 1600 es troben els Sambola, els Rialbs, els Rubinats, els Martí. Es pot creure que existien uns trenta obradors (I) on hi treballaben tots els de la casa (4 persones).

L'any 1600 donada la importància del gremi s'organitzà la cofradia i s'estableixen normes per a ensenyar l'ofici. S'atorguen títols de mestre; la cofradia obliga a vetllar i ajudar els malalts; acabar-los la fornada si no ho han pogut fer. Si un cantirer es mor, vetllar el difunt, assistir a l'enterament i tenir cura dels horfes ensenyant-los l'ofici.

L'any 1800 fan venir les relíquies de Sant Hipòlit que és el seu patró, des de Roma i tenen la seva urna i la senyera.

VINCLES I TRACTES. Així com l'Antoni Guasch se'l suposa d'origen Selvatà, és troba també un cantirer de Verdú que s'instal·la a Saragossa, i un fill de cantirer de Verdú es posa a aprendre l'ofici a Saragossa amb l'anterior. Es troben també contractes de gent de la muntanya (de la Ribagorça a prop de l'Aragó) que venen a Verdú a aprendre l'ofici de cantirer; es posen per 5 anys a casa de l'amo i aquest els ha de donar de menjar i vestit, a canvi ells treballaran de franc començant de (mauradors) fins esdevindre mestres.

TECNQUES, DECORACIÓ i PRODUCCIÓ. Les tècniques varien amb el temps, així trobem els segles XVI i XVII formes semblants. A les d'ara es detecten moltes calcines en la composició de les pastes; una cocció molt dura i la superfície de les peces molt rugosa.

Troblem d'aquesta època cossiols de passar la bugada, teules, embuts coladors, pardaleres etc...; si més no, aquestes peces les podríem considerar com encàrrecs doncs eren de producció reduïda ja que la majoria de la producció era de càn-tirs i cantiretes, els uns de 16 litres i les altres de 8 litres; el càn-tir per portar aigua de la font i la cantireta per a beure, amb sillons, el mitja sindria (de producció actual, encara) i el de peu que recorda per la seva semblança als sillons de vidre, s'han trobat brocs de silló agafats a l'ança

La producció antiga no tenia cap tipus de decoració; aquesta començà a cavall del segle XIX i XX, i curiosament de la mà d'un pastisser que vingué de pubill a Verdú era de Sant Ramon i havia estat de pastisser a Solsona; fou aquest qui proposà de fer un càn-tir amb la munyeca de decorar els pastissos omplin d'un fang que en diuen llemuix ni ha que estan fets amb un regalim de llemuix damunt de la superfície amb data 1902. Altres, "Recuerdo de Verdú" amb un ram; aquesta fou la primera decoració que hi hagué.

I abans de la guerra, entre els anys 25-30 gent que no eren cantirers músic, barber, etc... a estones lliures tallaven el fang amb un ganivet quan aquest era tendre abans d'enfornar les peces; també hi havia algun cantirer que hó feia.

MOMENTS DE MÀXIMA PRODUCCIÓ I DAVALLADA. El nivell més esplendorós dels cantirers de Verdú el podríem situar, doncs, entre els anys 1600 i 1700 amb un nombre de d'obradors que po-

driem fixar cap als trenta i els de més producció abans de la guerra amb 23 obradors.

S'inicia la davallada dels cantirers amb la conducció d'aigua a les cases i la introducció dels plàstics al mercat, les neveres i les begudes embotellades; ens trobem als anys 1963-1964 amb només 5 cantirers.

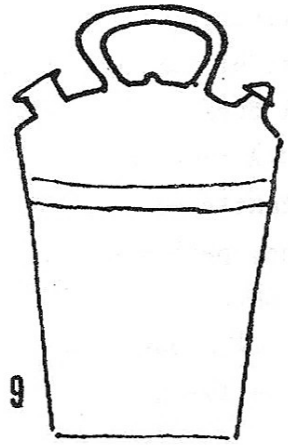
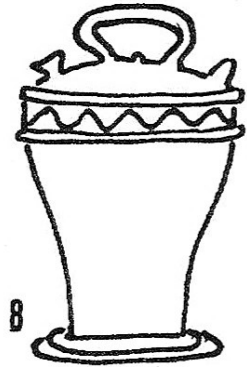
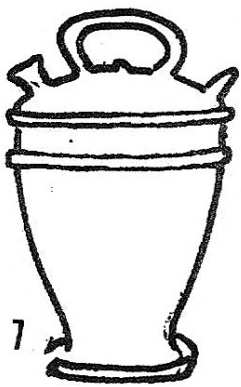
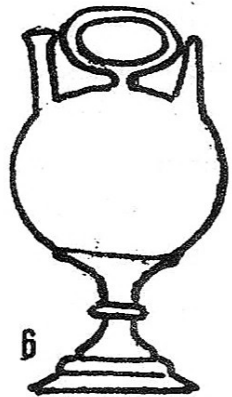
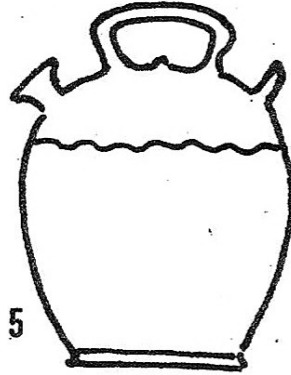
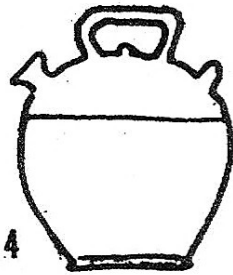
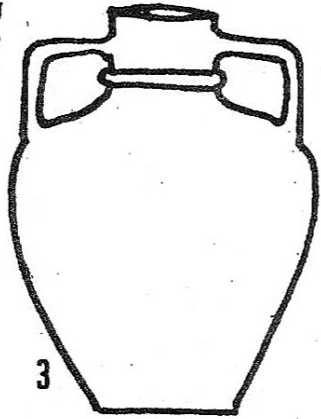
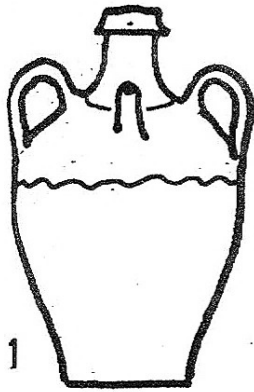
SITUACIÓ ACTUAL, NOUS ENFOCAMENTS i PESPECTIVES, CORRENTS INOVADORS; OXICS. Avui en dia existeixen 7 cantirers encara que només un, el Font, continuï fent producció tradicional, els altres gràcies a la iniciativa del senyor Ramon Boleda que l'any 1964 es posà en contacte amb gent de "L'Escola Massana" i fruit d'aquest intercanvi de coneixements i tècniques la utilització d'oxics, aparició de formes noves, ha fet possible la continuació dels cantirers, tot i que han suposat l'abandó de les formes tradicionals.

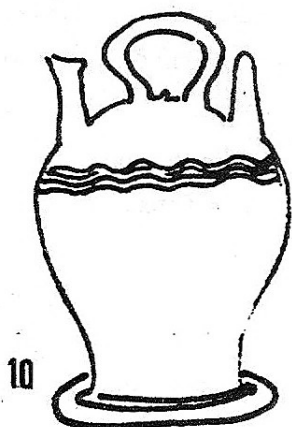
CERÀMICA NEGRA I BLANCA. Tota la producció antiga de Verdú era negra; aquesta tonalitat s'aconsegueix quan el procés de cocció que dura unes 12 hores és enllestit i el forn està al màxim de roent, com a últim retoc per donar-hi el to, s'hi tiren, tot d'un plegat, una trentena de feixos d'esporgar d'olivera amb tots els forats de les sortides del fum ben tapats, el fum empresonat dins del forn impregna i acoloreix tota l'obra enforxada.

A començament de segle, quan hi havia molta producció hi ha cantirers que feien alguna fornada sense fumar, dita de blanc, però això durà poc ja que encara que les peces tenien les mateixes qualitats, porositat ect... el fet d'ésser blanques feia que la gent no les comprés tant ja que no ho semblaven de Verdú.

CERÀMICA DE VERDU

oooooooooooooooooooo

- 1- Càntir, 16 litres
- 2- Cantireta, 6 litres
- 3- Barral, per a transportar excrements
- 4- Mitja Síndria, 4 litres
- 5- Mitja Síndria Gran o Síndria, 8 litres
- 6- Silló de peu, de 2 a 3 litres
- 7- Silló de moda, 3 litres
- 8- Silló de moda, 3 litres
- 9- Vigatà, 8 litres
- 10- Vigórros 3 litres
- 11- Xato, 4 litres
- 12- Silló segle XVI, 1 1/2 litres

ALTRES TREBALLS DE CERÀMICA DE VERDÚ

*****

Testos, Gabarros, Picotí, Cantireta de peu, Embuts, Regadores, Pardaleres, Tubs, Plats, Cossions, Teules, Cairons, Galls, Sistelles, Guardioles.

TOPONIMS. Trobem en noms de carrers tres topònims antics ara ja desapareguts; són el de "Forn d'en Guasch" del cantirer "Travessera dels cantirers" i del "Cantirer Vell", en els llocs del terme existeixen dos topònims encara en vigència que són la partida dels carros o terrers i els aubacs que encara són els llocs on s'extreu la terra per a fer el fang.

TERRISERIES ACTUALS I LA SEVA PRODUCCIÓ.

Cal Berli, Josep Font, exclusivament obra negra tradicional.

Cala Munda, Sambola, els més innovadors òxics formes diferents. Un cabaler estudia a l'Escola Massana. Vidriats i esmalts.

Cal Fèlix, els més industrialitzats fant encara alguns càntirs negres.

Cal Pitxot, òxics esmalts i vidrats tota la producció.

Cal Tecla, òxics esmalts i vidrats tota la producció.

Cal Manxaneta, òxics esmalts i vidrats tota la producció.

Cal Lúcio, òxics esmalts i vidrats tota la producció.

Agraïm al senyor Ramon Boleda i Cases, historiador i estudiós de la vila de Verdú, que ens facilités aquestes valuoses dades sense les quals no hagués estat possible aquest treball.

grup d'amics pro-museu etnogràfic

